

UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA O'TKAZISH BOSQICHLARI

Turayeva Gulizahro

Gulisaton davlat universiteti dotsenti

Shavkatov Umidjon

Jumanov Otabek

Gulisaton davlat universiteti talabalari

Annotatsiya: *Ushbu tezisdagi xo'jalik yurituvchi subyektlarda uzoq muddatli aktivlar auditini tashkil etish va uni samarali o'tkazish bosqichlari ilmiy-amaliy jihatdan yoritilgan. Uzoq muddatli aktivlarning tarkibi, ularni buxgalteriya hisobida aks ettirish xususiyatlari hamda audit jarayonida qo'llaniladigan usullar tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *uzoq muddatli aktivlar, asosiy vositalar, investitsiyalar, amortizatsiya, auditorlik dalillari.*

Аннотация: *В данной работе рассматриваются этапы организации и эффективного проведения аудита долгосрочных активов хозяйствующих субъектов с научной и практической точки зрения. Анализируется состав долгосрочных активов, особенности их отражения в бухгалтерском учете и методы, используемые в процессе аудита.*

Ключевые слова: *долгосрочные активы, основные средства, инвестиции, амортизация, аудиторские доказательства.*

Abstract: *This thesis covers the stages of organizing and effectively conducting an audit of long-term assets in business entities from a scientific and practical perspective. The composition of long-term assets,*

the features of their reflection in accounting, and the methods used in the audit process are analyzed.

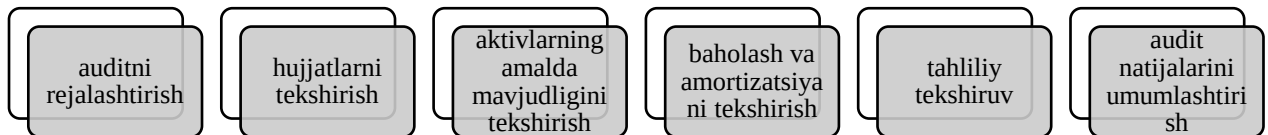
Keywords: *long-term assets, fixed assets, investments, depreciation, audit evidence.*

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalarning moliyaviy barqarorligi va ishlab chiqarish salohiyati ko'p jihatdan uzoq muddatli aktivlar holatiga bog'liqdir. Uzoq muddatli aktivlar korxonaning uzoq muddat davomida foydalaniladigan moddiy va nomoddiy resurslari bo'lib, ular ishlab chiqarish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Asosiy vositalar, nomoddiy aktivlar, uzoq muddatli moliyaviy investitsiyalar va tugallanmagan qurilish obyektlari shular jumlasidandir. Ushbu aktivlarning hisobini to'g'ri yuritish, ularni baholash, eskirish summalarini aniqlash hamda moliyaviy hisobotda haqqoniy aks ettirish muhim vazifalardan biridir. Shu sababli uzoq muddatli aktivlar auditini tashkil etish va sifatli o'tkazish korxona faoliyatining shaffofligini ta'minlaydi.

Uzoq muddatli aktivlar auditining asosiy maqsadi korxona balansida aks ettirilgan aktivlarning haqiqatda mavjudligi, to'g'ri baholanganligi, ulardan samarali foydalanilayotganligi hamda amaldagi me'yoriy hujjatlarga muvofiq hisobga olinganligini aniqlashdan iboratdir. Auditor tekshiruv jarayonida aktivlarning tarkibi, qiymati, eskirish darajasi va huquqiy asoslarini o'rganadi. Uzoq muddatli aktivlar auditini tashkil etish bir necha muhim bosqichlardan iborat bo'ladi va ular quyidagilar:

1-rasm Uzoq muddatli aktivlar auditini tashkil etish bosqichlari

Auditni rejalashtirish bosqichida auditor korxona faoliyati bilan tanishadi, uzoq muddatli aktivlar tarkibini o'rganadi, ichki nazorat tizimini baholaydi hamda audit riskini aniqlaydi. Ikkinchi bosqich hujjatlarni tekshirish bosqichidir. Auditor asosiy vositalarni qabul qilish-topshirish dalolatnomalari, inventar kartochkalari, sotib olish shartnomalari, hisob-fakturalar, texnik pasportlar va boshqa birlamchi hujjatlarni tekshiradi. Mazkur hujjatlar asosida aktivlarning qonuniy ravishda qabul qilinganligi hamda hisobda to'g'ri aks ettirilganligi aniqlanadi. Uchinchi bosqich aktivlarning amalda mavjudligini tekshirish bosqichidir. Bunda auditor inventarizatsiya natijalaridan foydalanadi yoki zarurat bo'lsa qayta inventarizatsiya o'tkazadi. Asosiy vositalarning joylashgan joyi, texnik holati, foydalanish darajasi hamda foydalanilmayotgan obyektlar aniqlanadi. To'rtinchi bosqich baholash va amortizatsiyani tekshirish bosqichidir. Auditor aktivlarning dastlabki qiymati, qayta baholash natijalari, amortizatsiya me'yorlari va hisoblash usullarining amaldagi talablarga mosligini tahlil qiladi. Eskirish summasining noto'g'ri hisoblanishi foyda miqdori va soliq bazasiga ta'sir qilishi mumkin. Shu sababli ushbu bosqich alohida e'tibor talab etadi. Beshinchi bosqich tahliliy tekshiruv bosqichidir. Auditor uzoq muddatli aktivlardan foydalanish samaradorligini baholaydi. Masalan, fond

qaytimi, fond sig'imi, yangilanish koeffitsienti, chiqib ketish koeffitsienti kabi ko'rsatkichlar tahlil qilinadi.

XULOSA

Xulosa qilib olganda, uzoq muddatli aktivlar auditini tashkil etish va o'tkazish korxona moliyaviy hisobotining ishonchliligini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Audit jarayonida aktivlarning mavjudligi, to'g'ri baholanishi, amortizatsiya summalarining haqqoniy hisoblanishi hamda ulardan samarali foydalanish darajasi aniqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston respublikasi Prezidentining "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonuni, 25.02.2021 yildagi O'RQ-677-son
2. "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi O'zR qonuni (yangi tahrir). 13.04.2016 y. № O'zRQ-404 (o'zgartirishlar va ilovalar bilan).
3. A.X. SHOALIMOV, sai. ILHAMOV, SH.A. TOJIBOYEVA "IQTISODIY TAHLIL VA AUDIT" darslik. T.: 2016-yil, 269- bet
4. Ibragimov A.K., Sugirbaev B.B. "Audit" darslik. T.: 2023-yil
5. Juraev N.J. Auditning zamonaviy usullari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
6. Meliev I.I, Qo'shmatov O.Q. "AUDIT" fanidan o'quv qo'llanma TOSHKENT – 2019 yil.
7. Sadikova, B. Italian tilida antonimlarning lingvosemantik tahlili. Filologiya va pedagogika, 56.
8. Maxmurovna, S. B. (2025, November). The manifestation of gender relations in italian proverbs. In conference of modern science & pedagogy (Vol. 1, No. 7, pp. 786-788).
9. Bahora, S., & Parvina, N. (2024). Samarali muloqot qoida va tamoyillari. Zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish va unga qaratilgan kreativ g'oyalar, takliflar va yechimlar, 7(73), 107-109.

10. Nasrullayevna, E. S. (2025). Methodology for organizing classroom instruction in developing acting skills of future folklore performers. *Confrencea*, 9(9), 2-10.
11. Sadykova, B. (2016). Emotional words and tropes in the roman of italian author N. Ammaniti" I don't fear". In *science and practice: a new level of integration in the modern world* (pp. 123-125).
12. Makhmurovna, S. B., & Dahiya, R. Analysis of Italian and Russian Paroemias Reflecting the Concept of Time.
13. Nasrullayevna, E. S. (2025). The significance of using interactive methods in developing acting skills of folklore performers. *Confrencea*, 9(9), 11-15.
14. Ahmedova, N. (2021). O 'zbekistonda estrada san'atining rivojlanish tendensiyalari. *Интернаукa*, (3-3), 40-41.
15. Rakhmatov, O., Rakhmatov, F., Kurbanov, E., Rakhmatullaev, R., Kasimov, A., & Musayeva, N. (2023). The methodological foundations of the thermal efficiency in a convective drying unit of the chamber type. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 390, p. 04041). EDP Sciences.